

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

İki Bilimsel Kuruluşun Ağız Kavgası

Ağız kavgasını başlatan tıp alanında lider yayın The Lancet oldu. Yayının editörü 21 Mayıs'ta yayımlanan 'Royal Society Ne İçin Var?' başlıklı başyazısında, Royal Society'yi tembelle olmakla ve tarihi başarılarının arkasına gizlenmekle suçladı, Kurum'un tıp ve halk sağlığı alanındaki katkılarının günümüzde önemsiz düzeyde olduğunu da iddia etti. Başyazı Royal Society'yi okyanusun diğer yakasında, American Institute of Medicine ile karşılaştırdı. 35 yıllık geçmişine karşın Institute of Medicine'in yalnızca geçtiğimiz yıl bilim politikasını etkileyici nitelikte 20 önemli rapor yayımladığını söylüyor editör Richard Horton. Buna karşılık Royal Society'nin son altı ayda yalnızca iki rapor yayımladığını deñiyor. The Lancet'in editörü Horton, Royal Society'nin bu ay atanacak yeni başkanını, kurumun amaçlarını ve programını acilen gözden geçirmeye çağırırdı.

Royal Society'nin The Lancet'e yanıtı, başyazının yayımlandığı gün hazırıldı. Kurumun sekreteri Stephen Cox'un imzası vardı yanıtta. Cox, Royal Society'yi savunmanın yanı sıra, bir zamanlar saygın bir yayın olarak kabul edilen The Lancet'in kalitesini günden güne yitirdiğini ve başyazının yanlış bilgilerle dolu olduğunu ileri sürdü. Horton'u, manşet haber arayışı içinde, Royal Society'e karşı bir kampanya başlatmakla suçladı. Elbette Richard Horton tartışmayı burada bırakmadı; Cox'un tartışmayı kişisel bir boyuta taşıdığını söyleyerek ağız kavgasını sürdürdü. Bilimsel alanda dünya çapında saygın bir yere sahip iki kuruluşu söz konusu olan. Ağır sıklette bir ağız kavgasına tanık oluyordu bilimsel çevreler.

Royal Society'yi ele alalım. Dünyada yüzyıllarca ayakta kalmayı başarmış tek kurum. Ayakta kalmayı başarması Kurum'un günün koşullarına ayak uydurabilmesinde yatıyor. Royal Society'nin kuruluşu 1660'lara dayanıyor. Aralarında Christopher Wren ve Robert Boyle'un bulunduğu 12 kişi birlikte çeşitli deneyleri izlemek, bugün bilimsel olarak nitelendirdiğimiz konuları tartışmak üzere Londra'da haftada bir buluşmaya başladı. Ele aldıkları konular günün radikal düşünceleriydi. Bugün yayınlar ve kongreler aracılığıyla gerçekleşen bilim adamları arasındaki iletişimin de tohumları atılıyordu bu grup sayesinde. Grup, kısa süre içinde Kral Charles II'nin desteğini kazanıp bir isme de sahip oldu: 'The Royal Society of London for Improving Natural Knowledge' (Doğa Bilgisinin Geliştirilmesi İçin Londra Kraliyet Topuluğu). Kısa süre sonra Royal Society (Kraliyet Topuluğu) olarak anılmaya başladı.

Üyelerinin sayısı kısa zamanda arttı Royal Society'nin. İlk başlarda kimin nasıl üyeliğe kabul edildiği belirsizdi. Belki de bu yüzden olsa gerek, ilk başta Newton'un, Kurum'un üyelerine gezegenlerin eliptik orbitlerini sunmayı reddettiği söyleniyor. Newton'a göre Kurum üyeleri ahmaklardan oluşuyordu, onlara harcayacak zamanı yoktu Newton'un! İkona edildikten sonra, sunumu yapmakla kalmadı, 1703 ve 1727 yılları arasında

Stephen Cox

Richard Horton

Royal Society'nin başkanlığına da yürüttü. Royal Society'nin üyelerinin sayısı bugün 1400'ün üzerinde. Newton'un yanı sıra Einstein, Hawking gibi isimler de var üye listesinde.

20. yüzyılın başlarına kadar, kalabalık bir izleyici kitlesinin önünde gerçekleştirilen deneyler Royal Society'nin en popüler etkinliği idi. Anatomik incelemeler, Mısır'dan getirilen mumyaların açılması, geniş izleyici kitlelerinin ilgisini çekti. Bilimsel alandaki değişime paralel olarak deneylerin karmaşıklaşmasıyla toplum önünde yapılan deneylerin yerini konferanslar, kongreler aldı. Araştırma burslaryısa izleyiciler önünde yapılan deneyleri laboratuvarlara taşıdı. Bunu yanı sıra Kurum, bilimsel alanda eğitimle ilgili politik kararları etkilemeye amaçlayan etkinlikler düzenlemeye başladı. Horton'un bahsettiği iki rapor bu etkinlikler arasında.

The Lancet de kategorisinde ilkleri simgeliyor. İlk sayı 5 Ekim 1823'te yayımlandı. Thomas Wakley'in yayını başlatmasındaki amaç eğitmek, eğlendirmek ve reform yapmaktı. Eğitim rolünü günün tıbbi ders notları, eğlendirme rolünü tiyatro eleştirileri yerine getirdi. The Lancet, bağımsız, reformcu bir tıbbi gazete olarak başladı yayın hayatına. Bugün bilimsel makale yayımlamaya dair kuralların oluşturulmasına elbette katkısı oldu. Yayın hayatı boyunca pek çok bilim adamı, tıp alanında pek çok ilki Lancet'in sayfalarında okudu. 1940'da penisilinün önemli ilk kez Lancet'te ya-

Royal Society

yımlandı. Penisilin bugün bile enfeksiyonların tedavisinde büyük öneme sahip. 1961 yılında talidomidle fok balığı gibi gelişmemiş kol ve bacaklı bebeklerin doğumu arasındaki ilişkinin ilk sinyalleri yayımlandı. Deli dana hastalığı olarak bilinen Creutzfeldt-Jacob hastalığı ilk kez The Lancet'in sayfalarında 1996'da tanımlandı.

Royal Society'nin genel sekreteri Stephen Cox, The Lancet'teki başyazıya yanıtında olumsuz örneklerden birine değinerek yayının 'yüksek' standartlarını sorguladı. 1997 yılında çocuklarda KKK (kabakulak, kızamık, kızamıkçık) aşısı ile otizm arasında olası bağlantı bulunduğunun The Lancet'te yayımlanması üzerine pek çok anne-baba, en azından Birleşik Krallık'ta, bebeklerine bu aşısı yaptırmaktan kaçındılar. Araştırmannın bilimsel bakımdan geçerliliği bugün hala sorgulanırken, bu aşısı olmayan pek çok bebeğin yaşamı da tehlikeye atılıyor. Cox, bu örneğe dayanarak Royal Society'nin halk sağlığına katkısının çocukların yaşamını tehlikeye atabilecek nitelikte olmasının bekleneceğini söylüyor yanıtında.

Royal Society ile The Lancet arasındaki, kişiselliğe dökülen ağız kavgasının nereden patlak verdiğini anlamak için ufak bir araştırma yeterli oldu. Bu, Horton ve Royal Society'nin ilk atışması değildi. Tartışmanın kökeni 1999'a dayanıyor. The Lancet, o günlerde Macaristan kökenli bilim adamı Dr Arpad Pusztai'nin genetik değişikliğe uğratılmış yiyeceklerin sağlık bakımından güvenilirliğini sorgulayan bir araştırmasını yayımlamıştı. Araştırmanın sonuçları, İskoçya'daki laboratuvarlarda genetik değişikliğe uğratılmış patatesle beslenen farelerin organlarının ve bağırsıklık sistemlerinin hasar gördüğünü iddia ediyordu.

Horton, yayından önce Royal Society'nin üst düzey bir üyesinin kendisini telefonla arayarak çok kesin bir biçimde, makaleyi yayımlamanın hata olduğunu, yayımlanmaması gerektiğini söy-

lediğini iddia etti. O günlerde Kurum'un sekreterliğini yapan Prof Lachmann, Horton'u aradığını kabul etti; ancak yalnızca makalenin bilimselliğini sorguladığını ifade etti. Makale, yayımlandıktan sonra, yıllar süren tartışmalara yol açtı. The Lancet ve Royal Society'nin genetik değişikliğe uğratılmış yiyeceklerin güvenilirliği konusundaki fikir ayrılığınca bugüne dek sürdü. Geçtiğimiz ay patlak veren ağız kavgasında

geçmişin izlerinin etkili olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Ne yazık ki, kişisel aşığılamalara kadar ilerleyen çekişme bilimsellikle bağdaşmıyordu. Kim bilir, belki de bu fikir ayrılıkları, bu kargaşa, her iki kuruluşun günün gereklerine ayak uydurma çabasının ta kendisi. Elbette direnç, değişimin kaçınılmaz bir parçası.